

Náklady

Náklady představují v penězích vyjádřenou spotřebu hospodářských prostředků, služeb a práce, tj. výrobních faktorů (vstupů) vynaložených na vytvářené statky a poskytované služby.

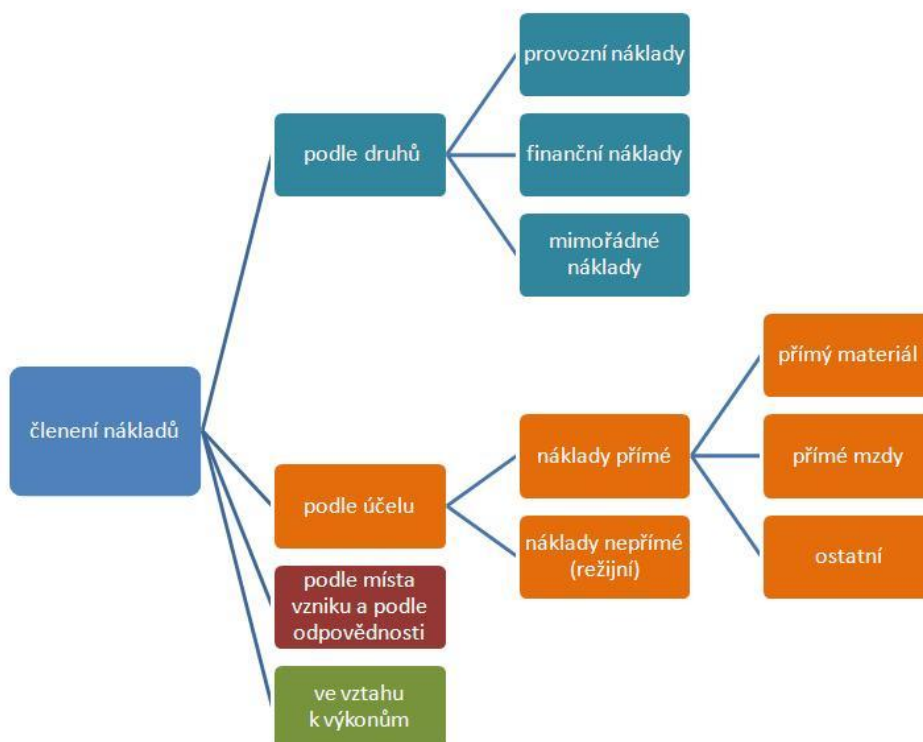
Při hospodářské činnosti (ve výrobě, dopravě, obchodě, peněžnictví apod.) dochází v podniku ke spotřebě materiálu a energie, opotřebením strojů, výplatám mezd pracovníků, podniku atd. Pokud tuto spotřebu hospodářských prostředků a práce vyjádříme v peněžních jednotkách, hovoříme o **nákladech** podniku. Jinými je to **cena spotřebovaných vstupů**.

Charakteristickým rysem nákladů je jejich účelovost, to znamená, že jsou vynakládány za určitým konkrétním účelem, vztahují se ke konkrétním výrobkům a službám. V hospodářské praxi se setkáváme i s pojmem **výdaje**, které představují úbytek peněžních prostředků podniku. Tyto nemusí s konkrétními výkony souviset, např. splátka bankovního úvěru z běžného účtu.

Členění nákladů

Evidence nákladů by měla zajišťovat pohled na náklady z následujících hledisek:

- **co** bylo spotřebováno
- na jaký **účel** byly náklady vynaloženy
- **kde** byly náklady vynaloženy

Členění podle druhů – zajímáme se o to, co podnik spotřeboval:

1. provozní náklady – spotřebované nákupy, služby, osobní náklady, daně a poplatky, odpisy hmotného a nehmotného majetku, jiné provozní náklady (dary, pokuty, penále aj.)
2. finanční náklady – placené úroky, operace s cennými papíry, náklady na vedení bankovních účtů, kurzové ztráty
3. mimořádné náklady – škody, náklady na změnu metody odpisování či oceňování majetku, tvorba a zaúčtování mimořádných rezerv.

Členění nákladů podle účelu umožňuje zjistit, na jaký účel byly náklady vynaloženy, neboť větší podniky se zpravidla nezabývají jedinou činností, v níž by vznikla jediný druh výrobků, případně jen jeden druh služby.

Rozlišujeme:

1. náklady přímé – materiál (hodnota surovin a základního materiálu), mzdy (mzdy výrobních dělníků za odpracovaný čas, které přímo souvisejí se zhotovením příslušného výrobku), ostatní (sociální a zdravotní pojištění, náklady na přípravu a záběh nové výroby)
2. náklady nepřímé – představují společné náklady vynaložené na zajištění výroby či jiné podnikové činnosti. Jsou společné více druhům výkonů a nazývají se režie (spotřeba pomocného materiálu, spotřeba energie na osvětlení nebo topení, náklady na opravy a udržování strojů, cestovné, platy technickohospodářských pracovníků, náklady na administrativu, odpisy dlouhodobého majetku)

Členění nákladů podle místa vzniku a podle odpovědnosti umožňuje zjistit, kde a kým byly náklady vynaloženy. Toto členění je důležité u větších, vnitřně členěných podniků, kdy se zjišťují náklady podle jednotlivých hospodářských středisek (např. výrobní, zásobovací, správní, odbytové).

Členění nákladů ve vztahu k výkonům – podle závislosti nákladů na objemu uskutečňovaných výkonů rozlišujeme:

1. náklady stálé (fixní), které se vyznačují tím, že při změně objemu výkonů zůstávají v podstatě na stejné úrovni (nájemné, odpisy dlouhodobého majetku)
2. náklady proměnné (variabilní) se mění při změně objemu výkonů, a to proporcionálně (náklady se mění stejně jako objem výkonů), progresivně (náklady se při růstu objemu výkonů zvyšují rychleji) nebo depresivně (náklady se při růstu objemu výkonů zvyšují pomaleji)

Příklad:

Náklady obchodního podniku v minulém roce činily 120 mil. Kč. V příštím roce podnik plánuje zvýšení prodeje zboží o 10 %. Podle rozboru vývoje jednotlivých složek nákladů v minulých obdobích se předpokládá, že z celkových nákladů je 36 mil. Kč, tj. 30% nákladů stálých a 84 mil. Kč, tj. 70 % nákladů proměnných proporcionálních. Vypočtete plánované náklady.

Řešení:

$$\text{Stálé náklady} = 36\,000\,000 \text{ Kč}$$

$$\text{Proměnné náklady} = \frac{84\,000\,000 \cdot 110\%}{100} = 92\,400\,000 \text{ Kč}$$

$$\text{Celkem náklady} = 36\,000\,000 + 92\,400\,000 = 128\,400\,000 \text{ Kč}$$

Snižování nákladů

K tomu, aby byl podnik na trhu úspěšný a konkurenceschopný, musí dodržovat zásadu hospodárnosti, tj. **minimalizace nákladů**.

Snižování nákladů přináší vyšší zisk, a tím i větší možnosti rozvoje podniku.

Možnosti snižování nákladů mohou být následující:

- dodržování technickohospodářských norem
- snižování spotřeby prostředků, služeb a práce na jednotku (např. úspora pohonných hmot dobrou péčí o mechanismus, snižování energetické náročnosti, snižování zmetkovosti, nahrazování ruční práce stroji)
- zvyšování časového využití zařízení (vícesměnný provoz)
- zpracování odpadů (snížení spotřeby materiálu)
- využívání vědeckotechnického rozvoje (zdokonalování techniky, technologie, realizace zlepšovacích návrhů) a tím snižování pracnosti výkonů
- zdokonalování organizace a řízení (např. odstraňování prostožů a zbytečné administrativy, odstraňování zbytečných pracovních cest)
- obchodní a personální politika (dodavatelsko-odběratelské vztahy, organizace dodávek, péče o zaměstnance)

Jde zpravidla o opatření, které vyžadují nejdříve vynaložení dalších nákladů, které však v budoucnu přinesou úspory (vybudování čističky vody umožní využít vodu zpět ve výrobě, zateplení objektu které přinese úspory při vytápění).